

IOAN AL. BRATESCU-VOINEȘTI

NICULĂIȚĂ MINCIUNĂ

ILUSTRĂȚII

DE

ALEXANDRU I. BRĂTESCU-VOINEȘTI

CARTEA ROMÂNEASCĂ

IOAN AL. BRATESCU-VOINEȘTI

NICULĂIȚĂ MINCIUNĂ

ILUSTRĂȚII

DE

ALEXANDRU I. BRĂTESCU-VOINEȘTI

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Acest volum a fost tras în o mie trei zeci și patru exemplare din care:

10 pe hârtie de japonia ;

24 pe hârtie Wattman dela A la Z;

1000 exemplare pe hârtie specială. Toate numerotate și semnate de autor.

No. 899

NICULĂIȚĂ MINCIUNĂ

Doamnel Elisa I. Brătianu.

Niculăiță Gropescu, feciorul lui neica Andrei Gropescu, din cătunul Manga, comuna Măgureni, e un băiat cu judecată, blajin la vorbă, măsurat la mișcări și, nu știu cum să zic: *dar sfios, ori prin urmare sfios.*

In toate clasele primare, urmate la școala din Măgureni, a luat tot premiul întâiu, spre bucuria și măgulirea părinților. Că de! nu e lucru puțin în ziua de *Sămpletru*, în școala împodobită cu flori, s'auzi că strigă de colo: «Premiul întâiu cu cunună — Gropescu Niculae», — să vezi pe domnul învățător că-i pune peste perișorul lui negru cununa de merișor, — pe domnul primar că-i dă un teanc de cărți mângâindu-l; și apoi să pleci pe linia satului, tu

mama deoparte, tatăl de alta, și între voi feciorul vostru, în văzul consătenilor care zic cu dragoste: «să vă trăiască! și la mai mare!»

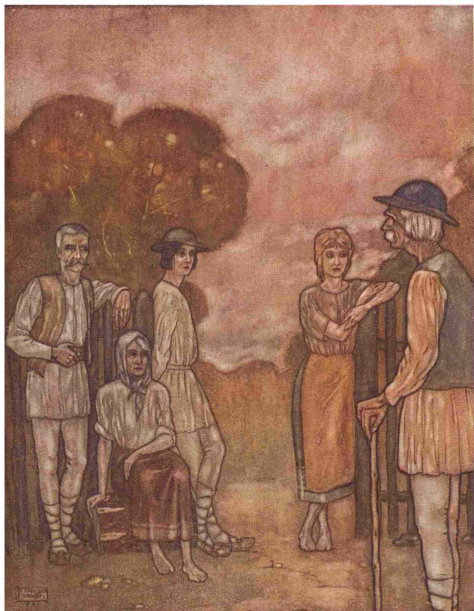
La sfârșitul școlii, domnul învățător Irimescu a zis că e păcat, ca așa băiat cu tragere de inimă la învățătură să nu meargă mai departe; iar neica Andrei Gropescu, dela *Sâmpietru* până la Septembrie s'a gândit și s'a răsgândit în toate felurile, — a luat sfat și dela unul și dela altul.

Învățătorul i-a spus precum văzurăți; și tot așa își zicea și el în ceasurile de trudă și de obidă, când vede că munca lui și a Stanei, nevaste-si, n'avea nici un spor, pentru casa lui împovărată de patru copii: Niculăiță de unsprezece ani, două fete gemene de trei și alt băiat în brațele Stanei.

Arendașul, conu' Epaminonda, i-a spus că învățătura multă mai rău *utraveste* sufletul omului, că *tere* cheltuială mare și desgustă pe om de munca pământului; i-a dat și pildă pe Ghițică al popii, care a urmat la liceu șase clase și a eșit un apelpisit și un derbedeu, de a speriat comuna; și tot așa își zicea și neica Andrei, când se gândia la lipsa lui de mijloace și la ajutorul ce puteau să-i dea de aci încolo brațele

PLANȘA 1.

«...Mă, o să-ți scornească lumea o poreclă...» (Pag. 18).

lui Niculăiță. Că și dacă nu erà prea voinic, dar erà tare dibaciu la mână și moștenise dela bunică-su, moș Sandu Gropescu, aplecare la dulgherie.

După moartea bătrânului sculele fuseseră urcate în podul casei, dar «iscoada de Niculăiță», care la moartea bătrânului erà un noduleț abià de patru ani, dase într'o zi peste ele; și cu toate dojenile mamă-si: «dă-te jos d'acolo, proclete, că dă tat-tu peste tine și-ți moae oasele», copilul—care acum își aduceà aminte ca prin vis de unchiașul care lucrase stâlpii porții—când și când da fuga în pod la sculele bunicului. Și încet-încet, din glumă, din joacă, azi a făcut un scăunel, mâne o morișcă de speriat ciorile, care prăpădiau cireșul din coastă,—până când într'o zi, când s'a întâmplat de-a pierdut tat-su codârla dela căruța: «Taică, îți fac eu una la fel». Și s'a pus Niculăiță pe lucru și, din lemne vechi de prin curte, a făcut întâiu cotocii, pe urmă spetezele și, după ce le-a încheiat frumos, a eșit o codârlă, de s'au crucit și tat-su și masă-sa și vecinii....

Da, lipsa de mijloace, îndemânarea băiatului la dulgherie și teama părintelui de pierderea acestui ajutor de mare preț, au dat greutate sfaturilor lui

conu' Epaminonda; și a rămas Niculăiță acasă, la munca pământului.

De puțin rău, lui nu i-a puțin, că-i plăcea și munca la câmp și mai ales dulgheria.... La câmp, când păzia boii cu alți băeți de seama lui, se jucă el și cu ei; dar mai drag îi era să se răslețească de-o parte și să se uite cu băgare de seamă la ierburi și la lighioni. El era cel care-i învăța să scoată din găuri păiajini și greeri cu un glonțisor de ceară legat de ață.

Băieții ceilalți stăteau ce stăteau lângă dânsul, apoi porniau la alte jocuri; iar el rămânea singur să supravegheze cum se luptau furnicile să ducă poveri de patru-cinci ori mai mari decât ele,—ori se târa binișor pe brânci, să vadă ce face lăcusta de țărăie așa de tare.

Și au trecut așa an peste an, în totul șase, și a ajuns acum flăcău de șaptesprezece ani, frumos și așezat, dar sfios...

La dulgherie acum se pricepe bine. Stâlpii care stau grămadă sub șopron, pentru ulucile din față pe care, dacă i-o învrednici Dumnezeu, le ridică la anul —el i-a făcut; cosoroaba dela prispă, care putrezise la un cap, el a înlocuit-o; furca maică-si el a încre-

stat-o; și să vă arăte Salomia, fata lui Pârvu Miu, vecinul, donicioara nouă, cumpărată de el din oborul dela Sfântul Ilie și tot de el înflorată cu fierul ars... Minune, nu altceva!..

Ar fi, după cum vedeți, o pildă de băiat fericit, dacă până în timpul de față ar fi găsit omul meșteșugul să stăpânească toată fericirea ce i se cuvine,—și dacă n'ar avea și Niculăiță partea lui de amărăciune, izvorită din netrebnicia întocmirii de azi a lucrurilor...

Dar amărăciunea lui Niculăiță a izvorit și din firea lui iscoditoare, deosebită de firea celorlalți... Încă de pe când eră copil i-a jucat renghiuri... De câte ori nu l-a urechiat tat-su pentrucă-și pierduse o jumătate de zi, uitându-se cum mâncau ori cum își făceau gogoșile viermii de mătasă pe care-i creștea maică-să? De mai multe ori a mâncat bătae, pentrucă —în vremea când el urmăria câte o gănganie—boii pe care eră trimes să-i păzească, intrau din miriște ori din islaz, în vre-o holdă. De câteva ori a fost trezit de arsura unei nuele, însoțită de o înjurătură: «Mă, ești cu dușii de pe lume? Nu vezi că ți-au intrat boii în porumbul meu?» Dar nici dojana aspră a părinților, nici bătaia pentru plăți de ispașă, nu l-au putut vindecă...

Astea însă le-a răbdât Niculăiță fără mare supărare. Ceeace eră mai greu de răbdât, eră batjocura. Că încet și treptat a ajuns de batjocură.

De două ori i se întâmplase să vază pe câmp, cum un bărzăune negru-galben se luptase cu un păiajin mai mare decât dânsul, cum îl biruise și cum îl luase între labe și zburase cu el. Vederea acestei lupte, care i se păruse cumplit de crâncenă, atât îl mișcase, încât a povestit-o și altora.—«O fi!...» răspunseseră unii. Tat-su răspunsese cu dojană: «după drăcii de astea caști gura de plătesc eu gloabă, tutuitule!» Iar cei mai tineri: «Muscă să prinză păiajini! Mă, da' grozav știi să le mai croești!»

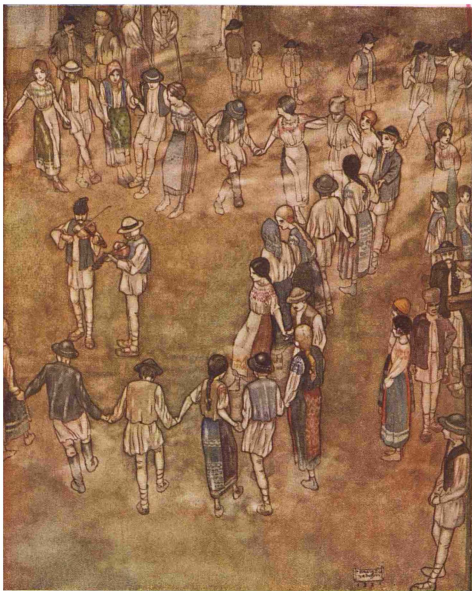
Altădată a sărit ca mușcat de șarpe și a început să strige la alți băeți, care erau mai departe. Când au venit băeții și l-au întrebat de ce i-a strigat, le-a povestit înspăimântat că a văzut o lăcustă, de-ale de le zice *călugăriță*, cum odată s'a zbârlit, a bâzâit, a prins între ghiare o lăcustă mai mare ca ea și a început s'o mănânce.

— Unde, mă?

— Uite colea.

— Unde, mă?

· Colo, lângă mărăcinele ăla... mai la stânga...

S'au plecat băeții cu toții, s'a plecat și el, s'au uitat, dar n'au găsit *călugărița*. Iar unul dintre ei:

— Hai, mă, încolo, să ne isprăvească Marin istoria cu Frusina. Nu-l știți pe Niculăiță? Mă, să te duci la popa Alecu, să-ți citească o moliftă.

— Să n'am parte de...

— Nu te mai jură, mă, degeaba.

Intr'o zi, cum sta pe un scăunel, creștând un băț cu briceagul, văzuse în stratul de mărar de lângă dânsul pisica lor, pe brânci, la, pândă după un stol de vrăbii care, la patru-cinci pași de ea, ciuguliau pe jos, ciripind, niște mălai risipit. Uitându-se cu luare aminte la pisică, o văzuse căscând puțin gura și o auzise lămurit făcând din gâtlej ca vrăbiile. Parcă ar fi vrut să le ademenească, să vie în spre locul unde eră ea pitită. Și în adevăr vrăbiile se duseseră după mălai în spre dânsa. O văzuse cum își încordă picioarele și când a judecat că sunt destul de aproape hârști! odată s'a repezit și a prins una în ghiare.

Seara a povestit la poartă cele văzute și auzite. Eră de față și Pârvu Miu și fii-sa Salomia și lea Manda, mama Salomieii, și moș Grigore, alt vecin.

— Cum le vezi și le auzi numai tu pe toate, mă Niculăiță? a întrebat moș Grigore zâmbind.—Iaca eu sunt om de merg pe șaptezeci și patru de ani, dar pisică să facă din gât ca vrabia n'am auzit.

— Moș Grigore, nu știu alte pisici; dar a noastră face. Am auzit-o, uite, cum mă auzi dumneata.

— Mă, o să-ți scornească lumea o poreclă. O se te pomenești odată cu unul: «Niculăiță Minciună» și așa o să rămâi.

Salomia a început să râză cu hohote, zicând de câteva ori, parcă înadins, ca nu cumva să uite: «Niculăiță Minciună»...

...Și n'a mai trebuit să se găsească altul, să-i scornească porecla proorocită de moș Grigore cu o povață părintească... «Niculăiță Minciună» o să fie de acum încolo pentru tot satul... Și negreșit îl doare când i-o spun băeții; iar când Ghițică al popii l-o luă în zeflemea, întrebându-l: «ce-ai mai văzut, mă Niculăiță?» și i-o spune în hohotele de râs ale celorlalți, c'a văzut și el greere prinzând o cioară și mâncând-o,—Niculăiță o să se rușineze și o să înceapă să se îndoiască el însuși dacă a văzut și a auzit cu

adevărat ce știe, de vreme ce acest om deștept, care făcuse șase clase de liceu, nu-l credeà.

Și azi așa, mâni așa, dojana părinților pentru vremea pierdută degeaba «după prostii și după găr-găuni», neîncrederea unora, batjocura altora au îchis inima băiatului și l-au făcut tăcut și sfios... Un singur om erà de se 'nțelegeà cu el: bietul Isaia ciobanul....

Da, numai cu Isaia ciobanul se'nțelegea, numai Isaia îl credea, că și el văzuse viespe ucigând păiajini și *călugărițe* mâncând lăcuste mai mari decât ele și fel de fel de alte gângănii minunate, care nu se arată decât celor care au timp să se plece spre ele și drag să le privească.

În nopțile în care Niculăiță rămânea cu vitele la pășune, Isaia îl chemà să-și aducă boii pe miriște, în preajma târlei și acolo îi cânta din caval doine, care în tăcerea dulce și misterioasă păreau rugăciuni ce se înălțau spre cerul spuzit de stele,—stelele prietine pe care tot dela Isaia învățase să le deosibească și să știe numele fiecăreia; și tot Isaia îl învățase să cunoască deslușit înțelesul deosebitelor feluri ale lătratului câinilor.

La plecarea din urmă Isaia îi făgăduise că în vara

următoare o să-l ia cu dânsul să-l ducă pe-o săptămână la munții a căroră coamă sinilie se vedea în zare; dar în dulcele Sâmpietrului turma de oi se întorsese cu un alt cioban, care a adus cu dânsul și vestea morții lui Isaia... Și acum Niculăiță nu mai are pe nimeni cu care să se'nțeleagă, pe nimeni căruia să îndrăsnească să spue ce-au descoperit ochii lui iscoditori, de teama răspunsului batjocoritor auzit de atâtea ori: — «Bine a zis cine ți-a zis *Niculăiță Minciună*».

Și-l durea pe Niculăiță orice batjocură; dar durerea cea mai mare îi venia din zâmbetul de neîncredere al frumoșilor ochi ai Salomieii... Că pe băeți putea să-i ocolească. La han, despre partea băeților, putea să se uite fără să intre în horă; și în munca cu sapa ori cu tesla găsiă, împotriva înveninării pe care-o aduceau zeflemelele lor, doftorie—de parcă i-o luă cu mâna. Dar acelaș leac era fără nici o putere față de durerea pe care i-o pricinuia zâmbetul batjocuritor al fetei,—zâmbet, după care nu trebuia să alerge odată pe săptămână la han, că-l avea acolo, peste gard, la fiecare ceas al zilei; iar duminica, la han, peste acest zâmbet se adăogau glumele și limbuția lui Petrică a lui Stan Pașalan, care urmăria stăruitor pe Salomia...

La câtăvă vreme după întâmplarea cu moș Gri-gore, într'o după-prânză, Niculăiță și-a făcut drum spre casa învățătorului. L-a găsit în livadă, culegând prunele. Intâiu s'a sfiit să-i spue la ce venise, și a început să culeagă și el în rând cu ceilalți. Dar pe urmă, fiindu-i teamă că prea întârzie și, folosindu-se de o clipă când se găsiă numai cu învățătorul mai la o parte, a îndrăznit să-l întrebe :

— Domnule, nu te supără, dumneata știi multe...

— Ei?... a întrebat Irimescu, văzând că nu mai urmează.

— Uite ce e... dumneată știi multe, c'ai învățat carte multă... Nu e așa că pisica face ca vrăbiile?

— Cum ca vrăbiile?

— Face din gât ca vrăbiile...

Învățătorul s'a uitat la el cu luare aminte; iar Niculăiță a urmat :

— Și mă gândiam că poate ai dumneată vre-o carte în care scrie că pisica face din gât ca vrăbiile... și-ți lucrăm și eu la vre-o ulucă... la cevă...

— N'am nici o carte în care să scrie bazaconii d'astea, mă Niculăiță...

I-a părut rău grozav la întoarcere, — rău de tot...

Tiii! să fi avut domnul învățător o carte așa... să fi adus pe Salomia, să citească ea... cu ochii ei... Că poate că altădată nu mai râdeă, cum răsese atunci, la poartă, când cu vorba lui moș Grigore, răs frumos care în pieptul lui se prefăcuse în junghiu.

Adouazi, dupăce a lucrat niște zăbrele, a presărat mălai prin locul unde văzuse el vrăbiile și, dupăce și-a sgornit surorile, a adus pisica, a luat pe frati-su Ilie lângă dânsul, ca să nu se miște — și s'a așezat la pândă creștând un băț. La scurtă vreme au venit câteva vrăbii, și a început și pisica să facă din gât ca ele... Atunci Niculăiță a început să strige șuerat Salomie, care scutură niște țoale pe prispa casei: «Salomio, Salomio!»

Fata a ridicat capul; și el, stând nemișcat, a șoptit: «Apropie-te binișor de gard... binișor... Dar Salomia s'a apropiat se vede prea sgomotos că odată au zburat vrăbiile.

— Le speriași... dar, dacă nu ești prea zorită, treci pe poartă și vino 'ncoace nițel. Uite pisica coleă 'n mărar... Vin' s'o auzi cum face.

Eră curioasă și fata să auză, și a venit. El i-a dat un scăunel și s'a așezat cu un genunche în pă-

mânt lângă dansa, ținând pe frati-su Ilie alături de el. Și au stat așa alături... au stat... au venit două-trei vrăbii; dar pisica moțâia nepăsătoare... Și cum ședeau așa alături nemișcați, deodată a simțit Niculăiță că din părul auriu al Salomiei și din sânul ei de fecioară de șaisprezece ani se răspândia un miros de busuioc și de sulfină, mai ademenitor și mai dulce decât toate florile pe care le 'ncrestă el, decât toate găngăniile a căroră cunoaștere îl ispitiă; și, îmbătat de fericire, a întins mâna dreaptă și a cuprins-o de mijloc... Dar Salomia care, pe când se uită la pisică, se gândia la deșteptăciunea și la puterea lui Petrică a lui Stan Pașalan, și-a întors capul mirată, a început să râză și desprinzându-se: «Zi, d'aia m'ai chemat, Niculăiță Minciună!» și a fugit sglobie acasă.

După ziua aceasta i-a lucrat el donicioara, înflorind-o cu fierul roșu, care ardea ca zâmbetul ei necredincios și batjocoritor... Salomia i-a dat și ea niște bete, — bete ca toate betele; dar lui Niculăiță i s'a părut că altele asemenea nu mai sunt pe lume...

*
*   *

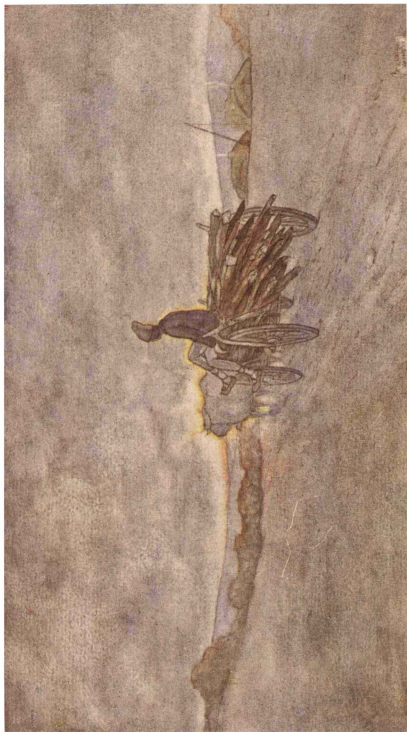
A plecat Niculăiță la oraș, cu căruța cu lemne. Că s'a gândit neica Andrei că tot îi stau boii degeaba acum la începutul lui Octombrie... Ce bruma porumb a făcut, l-a cărat, prunele asemenea; de arat nu eră chip, până nu s'o îndură Dumnezeu să dea o bură de ploae, că eră pământul cremene...

A cumpărat omul dela domnul Frim, din pădurea care o taie, trei stânjeni de lemne: când și când să 'ncarce căruța cu cât or putea duce boii, — și ori să se ducă el la târg ori să măie pe Niculăiță, să le vândă cu ceva câștig. Au încărcat amândoi de aseară mai bine de un sfert de stângen, l-au legat regulat cu lanțul să nu pice și, când mai erau două ceasuri până la ziuă, și-a îmbrăcat Niculăiță cojocul; maică-sa i-a strigat dela vatră: «încheie-te la piept, că e frig»; tat-su i-a adus aminte pentru a patra oară: «să nu le

PLANȘA IV.

«...*Sus pe lemne a stat fluerând...*» (Pag. 20).

dai din unsprezece lei nici o pară mai jos — și fii cu ochii în patru să nu te 'nșele fr'unul, că tu ești cam tutuit !»...

Eră întuneric beznă ; dar Niculăiță nu știa ce e frica, nici urâtul. Pe tot drumul, treisprezece kilometre, mai mult în căruță, sus pe lemne a stat, fluerând încet, cu ochii la stelele grozav de strălucitoare în această noapte limpede de răcoarea toamnei. Ii erau dragi lui stelele toate, mai ales decând îl învățase răposatul Isaia ciobanul cum le chiamă mai pe fiecare. Și cum veniă în spre răsărit, a văzut cum s'a ivit și s'a ridicat din marginea zării luna nouă, apoi luceafărul de ziuă ; pe urmă s'a făcut o geană roșie, s'a deschis fața cerului, s'a tot deschis, stelele s'au topit una câte una, și luceafărul, și cornul lunei ; iar în dreptul locului unde se ivise geana roșie au început să iasă sulii aurii... ca părul Salomieii...

Când a ajuns la oraș soarele eră sus. Cărciumarul de la bariera orașului l-a întrebat cât cere pe lemne. — «Unsprezece lei» a răspuns Niculăiță ; iar negustorul căruia nu-i trebuia, că el aveà lemne, după ce s'a uitat bine la marfă, a zis : «face, că sunt lemne bune de tufă curată» ; și, dupăce s'a uitat și în ochii

băiatului, i-a dat o povață : «mă, băețăș, tu să ceri pe ele cinsprezece lei, să ai de unde lăsa».

Acum trei zile să fi venit Niculăiță cu lemnele astea la târg, numai decât le desfăcea, — că nepriceperii lui la negustorie i-ar fi venit într'ajutor vântul pizmaș, care a bătut până ieri dimineața ; dar azi, soarele cald care l-a făcut să-și scoată jocul, îi strică vertul mărfii... Unul îi dă opt lei, altul zece, altul zece și șase bani ; dar el nu le dă și umblă prin oraș până pe la ziua jumătate...

— Dar ce ești tu, turc, să nu lași nici un ban din cât ai cerut ? îi răcnește un brutar. — Trage înăuntru 'n curte.

— Dar să știi, unsprezece lei, jupâne.

Dupăce le descarcă Niculăiță și le așeză unul câte unul, sfert regulat, brutarul îi numără în gologani zece lei și jumătate.

— Păi, ne-a fost vorba unsprezece lei, jupâne.

— Dar ce, tu ești turc ? Dacă-ți place ; dacă nu, încarcă-ți-le și pleacă.

Niculăiță îi dă banii înapoi și, fără supărare, începe să încarce lemnele la loc, frumos, tacticos, cum le încărcase aseară la pădure.

Liniştea băiatului pesemne că i-a plăcut brutarului, că începe să râză şi, scoţând unsprezece lei deplini, îi dă zicând : «Asta să ştii că e Păcală».

Niculăiţă şi-a băgat banii în chimir, îşi înjugă boii şi pleacă... Se gândeşte că mai bine i-ar fi dat banii în fişice. Aşa, te pomeneşti că la 'ntors, de neodihna de peste noapte, îl pridideşte vre-un somn în căruţă şi i se risipesc gologanii. De aceia, mergând pe uliţă, caută cu ochii pe jos, doar o găsi vre-un petic de hârtie, să facă banii fişice. Nu caută de prisos : prin dreptul tribunalului găseşte o jumătate de coală de hârtie. O ridică, o bagă în sân şi, după ce iese din oraş, se sue în căruţă, taie hârtia în două ; o jumătate o taie iar în două şi, scoţându-şi banii din chimir, face două fişice : unul de cinci lei, altul de şase. Le bagă frumos în chimirul pe care-l închide cu îngrijire şi zice : «cea ! Joian !»...

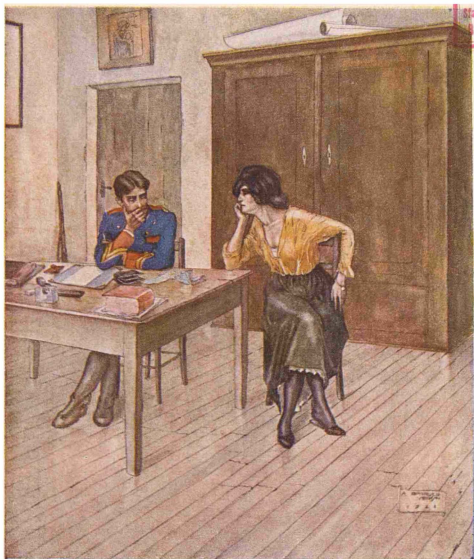
... Mai târziu, când se înorează şi începe să bată vântul, îşi pune cojocul pe dânsul şi simte ceva rece în sân. E cealaltă jumătate de hârtie neîntrebuinţată pe care n'a aruncat-o. O scoate şi se uită la ea. E scrisă de mână şi, cum ştie să citească, citeşte : ...«făcând aplicaţia articolului 327, a căruia cuprindere este

următoarea : Cel ce, găsiind pe drumuri ori pe uliță lucruri ce nu sunt ale sale și întrebându-se despre ele, le va tăgădul, se socotește că a comis un abuz de încredere și se va pedepsi cu închisoarea dela 15 zile până la 3 luni»...

— Adică cum? se gândește Niculăiță — dacă oi găsi eu în drum, să zicem un galben, să nu fie al meu care l-am găsit? Dar ce, l-am furat? Nu l-am găsit? Pă ce să-l dau altuia? Și citește încă odată; și când ajunge la „*întrebându-se despre ele*“, deodată duce repede mâna la chimir. Fișicile sunt la locul lor; dar acum începe să se facă lumină în mintea lui Niculăiță: «Dar dacă ăl de l-a pierdut a muncit pe el? Dacă s'a dus la pădure, cum s'a dus el cu tat-su și-i-o fi căzut peste picior un buștean, cum i-a căzut lui tat-su? Dar dacă o fi umblat cât a umblat el prin târg astăzi? Și dacă a schimbat banii pe un galben, ca să-l ducă de pus în salbă unei fete ca Salomia?»...

Și aducându-și aminte de o vorbă auzită de mai multe ori dela tat-su: «de banul nemuncit nici praful nu s'alege», înainte de a ațipi în căruță își zice că el chiar de nu l-ar întrebă nimeni, dacă i s'ar întâmplă

să găsească o pungă cu bani, ar duce-o la primărie ori la domnul șef de jandarmi...

Cine i-a auzit gândul de i l-a împlinit așa de curând? Că la patru zile după asta întocmai așa i s'a întâmplat. Erau cu toții la porumbiște, tăiau cocenii. La un timp tat-su zice:—«Mă Niculăiță, eră vorba să dregi ușa dela podul șopronului,—și n'ai dres-o. Până diseară, în patru ceasuri, eu zic că faci una nouă»...

— Fac.

— Brațele noastre ne ajung aici să dăm gata și să încărcăm până diseară.

— Așa e.

Și Niculăiță pleacă; și ca să ajungă mai degrabă acasă, o taie prin prunii boerești, sare pârleazul din dreptul crucii Căminarului, o cruce înaltă de piatră în marginea șoselei, o coboară la stânga pe șosea; și cum umblă pe poteca din marginea drumului, vede jos, dinaintea lui, un portofel de piele neagră... Il ridică, îl deschide și vede, și în buzunarul din dreapta și în buzunarul din stânga al portofelului, hârtii de bani, hârtii multe, câte n'a văzut neam de neamul lui... Se uită de jur împrejur: nimeni... Mult la gânduri nu stă și o pornește; dar, în loc să ție drumul

spre casă, sare alt pârleaz și se îndreaptă spre reședința jandarmeriei. Mergând așa, zâmbește gândindu-se: «De! să nu-l am acum colea, în mână și să spui la lume c'am găsit un portofel cu bani, ar zice că mint». Oamenii sunt duși după treburi; se întâlnește numai cu copii mici, n'are cu cine vorbi... Ajunge la reședință, deschide ușa. Domnul șef e singur în odaia din dreapta. Tolănit pe pat, citește o gazetă... Din fund se aude cântând un glas de femeie. E glasul cucoanei Steluții, ibovnica domnului șef. O fi lucrând ceva și cântă: «suspine crude pieptu-mi zdrobește»...

— Ce e, mă? întreabă domnul șef, ridicând ochii de pe gazetă.

— Uite, domnule șef. Venind p'ici pe șosea, — că m'a mânat taica acasă, să dreg ușa dela gura șopro-nului,—și așa, am dat prin prunii boerești și am sărit pârleazul din dreptul crucii Căminarului, și cum um-blam așa, văz jos o tomoașcă neagră. Zic: «ce să fie aia?» Și când m'aplec, uite ce găsii: portofelul ăsta cu bani de hârtie mulți. Și am venit de vi l'am adus dumneavoastră, că trebuie să se arate păgu-bașul...

Domnul șef se uită de mai multe ori, când la flăcău,

când la banii din portofel, și după o lungă tăcere întreabă:

— Mai eră cineva cu tine?

— Nimeni.

— Ai spus la alții?

— La nimeni. Am venit p'ici pe poteca de din dos, drept la dumneavoastră.

Domnul șef tace, apoi:

— Ia ascultă, mă Niculăiță, parcă așa te chiamă...

— Așa.

— Să nu mai spui la nimeni, până nu s'o ivi păgubașul, că te aude spunând cum e portofelul și se scoală vre-unul și zice că el l-a pierdut, fără să-l fi pierdut el. Nici mă-ti, nici lu tat-tu să nu le spui până nu se arată păgubașul, auzi?

— Auz!

-- Bine ai făcut că l-ai adus, bravo! Ești băiat cinstit. Și să știi c'o să spui eu păgubașului să te cinstească frumos.

Niculăiță o pornește spre ușă; dar când e în prag, domnul șef, gândindu-se la procesul-verbal ce va trebui să dreseze, îl mai întreabă:

— Cum te chiamă pe tine?

— Gropescu Niculae.

— Carte știi ?

— Știu...

Rămas singur, domnul șef scoate hârtiile din portofel, le numără de trei ori : sunt cinci-mii-patru-sute de lei în hârtii de câte o sută, încolo nimic. Își scoate tabacherea, își face o țigară, o fumează dus pe gânduri, se închină a mirare și înainte de a începe să scrie, se lasă cu scaunul pe spate și strigă :

— Steluțo !

Dar Steluța cântă și n'aude.

Domnul șef se scoală și strigă din pragul odăii mai tare :

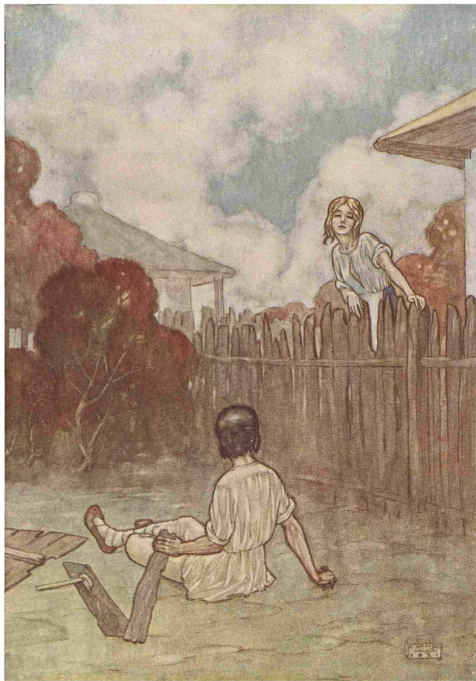
— Steluțo !

— Ei ? face Steluța, ridicând ochii de pe bluza la care lucra.

— Ia vin' nițel...

Dupăce domnul șef i-a povestit istoria toată, dupăce i-a arătat banii, au rămas amândoi amuțiți... Gândindu-se la bluzele de mătasă, la jachetele, la pălăriile, pe care și le-ar fi putut cumpăra dumneaei pe atâția bani, cucoana Steluța a zis într'un rând : «Cum nu-i găsii eu, Doamne !?» Și iar a tăcut și i s'a

dus gândul la ifosele primăresei și ale Irimeaschii care se uitau la ea de sus... Intr'un târziu a întrebat: — «Ăla de-i zice Niculăiță Minciună?» Și iar după o tăcere: «Și zici că nu l-a văzut nimeni?»

Dar domnul șef s'a uitat în ochii ei și n'a răspuns nimic...

* * *

În vremea asta Niculăiță se și apucase de lucru și, scoțând cu cleștele cuele ușii celei vechi, se gândi că maică-si și lui tată-său tot trebuie să le spue, n'are încotro.

— Ce lucrezi acolo, mă Niculăiță?

Băiatul ridică ochii, în care a înflorit un zâmbet de fericire dela întâiul sunet al glasului care-l întreabă, și vede pe Salomia. E urcată pe un buștean cu brațele pe gard. Vântul îi flutură 'n părul auriu și ochii ei verzi, ca apa adâncă și limpede la umbră, zâmbesc a batjocură...

— Dreg ușa dela podu' șopronului, răspunde Niculăiță, și se gândește: «Nu, ei nu-i spui, că nu mă crede și o să spue la alții râzând de mine. Mai bine să afle singură dela alții, când s'o ivi păgubașul»...

S'a ivit păgubașul. E colo, pe linia satului, în mijlocul mulțimii de femei și de copii adunați în jurul lui. Călărețul care a trecut adineauri în buestru, ăla e păgubașul.

Salomia care, de pe buşteanul pe care eră urcată, vede copii alergând într'acolo, se coboară şi dă fuga la poartă zicând: «Nu'ş ce s'a întâmplat pe linie, că văd că dau copiii fuga 'n sus».

Niculăiţă îşi lasă lucrul şi iese şi el la poartă. O femeie care vine dintr'acolo îl dumireşte:

— E un negustor, care, ci-că, a pierdut o pungă cu bani şi întreabă dacă n'a găsit-o cineva.

Niculăiţă se duce grăbit într'acolo, îşi face loc printre copii şi, ajuns lângă negustor, îl atinge de braţ şi-l întreabă:

— Cum eră punga dumată?

— Un portofel de piele neagră, sgâriat într'un colţ, portofel de-alea care se 'ndoeşte aşă, cu două buzunare...

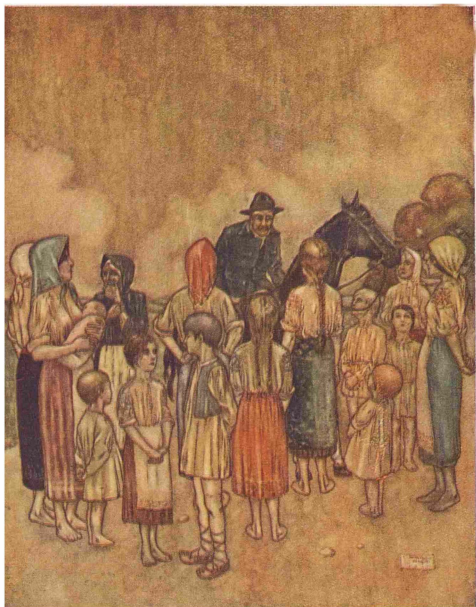
Niculăiţă zice cu simplitate:

— L-am găsit eu adineauri lângă crucea Căminarului şi l-am dus la domnul şef de jandarmi.

Negustorul pare nebun de bucurie, nu ştie ce să mai zică. Şi pe când femeile se crucesc de mirare, pleacă cu flăcăul spre reşedinţa jandarmeriei, cu droaia de copii după dânşii.

Mișcare neobișnuită în Măgureni. Lume adunată la primărie... Se așteaptă sosirea domnului procuror, care vine să ancheteze cazul la fața locului; și sosirea autorității se așteaptă cu nerăbdare, ca să se facă odată lumină în această afacere încurcată, care ține lumea în nedumerire... Ciudată împrejurare! Alaltă-eri, Marți, pe la toacă, s'a ivit în comună domnul Niță Andreescu, de ține în tăiere pădurea Colfescului, întrebând din om în om, dacă nu cumva i-a găsit vre-unul un portofel cu 5400 de lei, pe care l-ar fi pierdut dimineața, când trecea spre vale. Și pe când întrebă niște femei din cătunul Manga, s'a pomenit cu Niculăiță, feciorul Gropescului, ăla de-i zice «Niculăiță Minciună», că l-ar fi găsit el în dreptul crucii Căminarului, că l-ar fi dus la tactul jandarmeriei și l-ar fi dat în mâna șefului; iar șeful ci-că habar n'are. Păgubașul neștiind ce s'aleagă din arătările băiatului

și din tăgada șefului, s'a plăns procurorului care trebuie să pice...

Și iată-l sosește, singur, numai cu grefierul. Căpitanul de jandarmi care trebuiă să-l însoțească lipsiă, dus la București. Trage la primărie unde-l așteaptă păgubașul; se supără că nu sunt veniți nici șeful de jandarmi, nici băiatul care zice c'a găsit banii; dă poruncă să trimeată numai decât după ei; iar până la sosirea lor, cere lămuriri dela primar, dela notar, dela perceptor.

— De! domnule procuror — vorbește primarul — știu eu ce să zic? Asta vorbim și noi între noi de alaltăeri... Să mință șeful?... de!... Sumă mare... cincimii-patru-sute de lei... Banul e ochiul dracului... Te pomenești... Dar iar mă gândesc: să bagi pe om în pușcărie așa, pe vorba unui zănatic...

— Cum zănatic? întreabă procurorul.

Răspunde notarul:

— Păi să vedeți, domnule procuror, băiatul ăsta e cam așa... cum să zic?

— Cum îl chiamă?

— Niculăiță Gropescu, dar lumea îi zice: «Niculăiță Minciună».

— De ce ?

— I-a scornit așa o poreclă.

Procurorul din ce în ce mai intrigat și nerăbdător întreabă :

— Pe cine ați trimes după ei ?

— Am trimes un vătăjel ; dar iată că vine șeful. Dacă binevoiți să-l ascultați.

Domnul procuror binevoeste.

Ușa se deschide și domnul șef intră, scoate capela, o ține cu mâna stângă, lipită de sabie ; și, alăturând călcăile zornăitoare, zice uitându-se drept în ochii procurorului :

— Trăiți !

Autoritatea superioară îl examinează de sus până jos. Constată că e acelaș bărbat voinic, oacheș, de toată frumuseța în uniforma cu întreite galoane. Il cunoaște de mult, și-l întreabă :

— Ce e, Albescule, cu chestia banilor ?

Domnul șef zâmbește, dar cu măsură (a ! cucoană Steluțo, meșteră profesoară ești !) și răspunde :

— De ! domnule procuror, dacă credeți dumneavoastră că sunt eu în stare de așa cevaș — și că trebuie...

Dar domnul procuror a venit să ancheteze ; și dumnealui când vine să ancheteze, nu-i place vorbă multă. Dumnealui, când cel cărui îi pune vre-o întrebare, nu-i răspunde scurt și se lungește la vorbă, — i-o taie. Din experiența dumnealui de doi ani a constatat că asta e cea mai bună sistemă. «Altfel nu mai isprăvești niciodată». De aceia taie vorba șefului și chiar îl înștiințează :

— Mie, te rog, să-mi răspunzi scurt. Unde erai când a sosit păgubașul la reședința jandarmeriei?

— Eram acolo.

— Să vie Andreescu.

Păgubașul Andreescu vine de afară. Procurorul îl întreabă :

— Unde ai găsit pe domnul șef, când te-ai dus la jandarmerie?

— Să vedeți, domnule procuror... dupăce m'a întrebat băiatul cum eră portofelul meu și i-am spus că eră negru, cu o zgârietură la un colț...

— A! pardon, pardon! Mie, ieri la parchet, mi-ai spus că băiatul ți-a spus dumitale întâiu cum eră portofelul. Acum zici că dumneata i-ai spus lui... Uite ici în procesul verbal...

— Să vedeți, domnule procuror...

— Ce să văz? Mie, te rog să-mi răspunzi scurt: el ți-a spus dumitale întâiu cum erà portofelul, ori dumneata lui?

— Eu lui.

Notarul înștiințează pe domnul procuror c'a sosit băiatul; și domnul procuror, care e foarte curios să-l vadă, spune păgubașului și jandarmului să aștepte afară, și dă poruncă să i se aducă băiatul... Băiatul intră. E tras la față, cu o frunte largă, sub care sclipesc doi ochi negri, în care tremură o licărire de friguri... Altfel foarte curățel...

Vătăjelul își explică întârzierea:

— Nu vrea să vie, să trăiți, domnule procuror. Abia l-am adus.

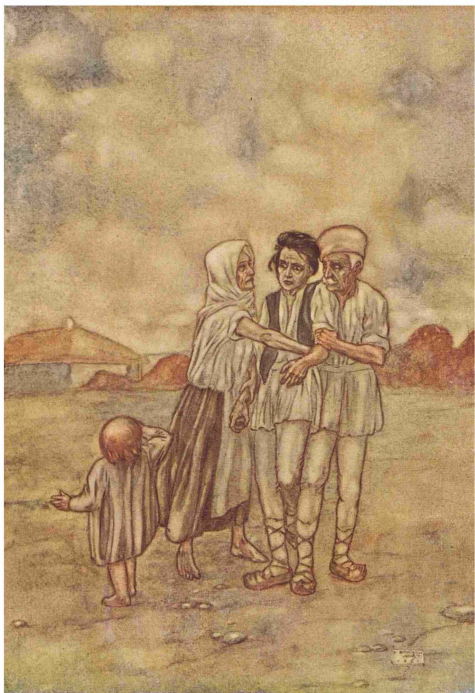
— De ce nu vrei să vii, măi băete?

Niculăiță ridică din umeri... A! de Marți după prânz s'au petrecut multe, pe care nu le-ar putea povesti cu șir Niculăiță. Mai ales cele petrecute pe dinăuntru lui. Toate tremură, sclipesc și se sting nestatornice ca fulgerile.

...a ajuns la jandarmerie cu păgubașul și cu alți oameni după ei, între care parcă și primarul... Și a

zis zâmbind: «s'a găsit păgubașul, domnule șef»... Și șeful a zis mirat: «care păgubaș?»... Și el s'a uitat bine să vadă dacă vorbește cu șeful, și a zis: «păgubașul cu portofelul de l-am găsit lângă crucea Căminarului... de vi l-am adus adineauri»... Și șeful, a zis: «ce mă, visezi?»... Și el s'a uitat la lume și s'a pipăit și a zis iar: «adineauri, când cântă cucoana Steluța pe pălimar»... Și domnul șef a răcnit: «ce mă, ești nebun?»... Și el atunci a simțit că parcă i se rupe ceva în cap, înăuntru, și a zis duios, ca din pragul unei mari primejdii: «domnule șef, ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbește cum ți-e»... Și domnul șef l-a plesnit cu pumnul peste gură de l-a podidit sângele... Și pe urmă nu mai știe, până unde a venit mă-sa și cu mama Paraschiva care-i descântă și-i da să bea apă dintr'o oală nouă... Eră pe prispa casei... Alături eră parcă nea Pârvu Miu și cu moș Grigore, vorbeiau cu tat-su... Moș Grigore-l întrebă: «dar ție și mă-si cum de nu v'a spus nimic? cum n'a dat fuga să vă spue întâiu vouă?»... Nea Pârvu a zis: «Cu ei nu s'a întâlnit, n'auzi? dar fii-mi cum de nu i-a spus nimic? c'a vorbit cu ea după aia»... Și s'a întors nea

Pârvu cu faţă spre gard şi a întrebat: «aşà e Salomio?»
Şi Salomia erà urcată pe buştean lângă gard, se uită speriată şi a răspuns: «Aşa e»... Şi el s'a sculat şi a răcnit odată: «Uite aici, cu mânilor amândouă l-am ținut — ca lemnul să i se usuce mânilor!» şi pe urmă iar nu mai ştie... Parcă a venit ieri primarul şi notarul şi s'a dus cu ei de le-a arătat unde a găsit portofelul, pe unde a sărit pârleazul, pe unde a dat, pe unde s'a întors...

Astea tot le mai zăreşte Niculăiţă, că sunt lucruri trăite, văzute şi auzite... Dar ce nu mai poate zări, e treptata pierdere a simţului realităţii pe care i-a adus-o îndoiala, neîncrederea tuturor... şi indignarea şefului care nici n'a mai putut să se stăpânească... Sunt câteva ceasuri de când nu mai e aşà de sigur c'a găsit în adevăr banii... Venind pe drum cu vătăjelul se silise să-şi orânduiască gândurile şi să spue cum s'a întâmplat, dela început...

— N'auzi, mă băete—întreabă a doua oară domnul procuror—de ce nu vrei să vii?

— De!...

— Cum de!? Faci o pâră contra unui om; viu eu, procurorul, să cercetez faptul; trimet după tine şi nu vrei să vii? Ce fel de socoteală e asta?...

— De !...

— Cum te cheamă ?

— Gropescu Nicolae.

— Nu-ți zice ție lumea «Niculăiță Minciună ?».

La asta nu se mai gândise Niculăiță. Așa e !!...

Lui îi zice «Niculăiță Minciună!!» Vezi dumneată !?...

— N'auzi ce te 'ntreb ? Îți zice lumea «Niculăiță Minciună ?»

— Mi-o fi zicând.

— Cum «mi-o fi zicând ?» Îți zice ; spune toată lumea. De ce ?

— De !...

— Iar «de» !... În sfârșit... Spune cum e cu chestia banilor ?

Băiatul se codește : se silește să-și adune mințile risipite... Vrea s'o ia dela 'nceput, cum și-a făcut planul venind cu vătăjelul... Se freacă cu mâna pe frunte, înghite în sec... Procurorul așteaptă...

— Uite, domnule... Când mi-a dat mie brutarul...

— Care brutar ?

— Brutaru' de i-am vândut lemnele în unsprece lei, azi se'mplinește o săptămână...

— Ce-mi tot îndrugi mie de brutar?... Ce are a face brutarul?

— Să vă spui....

Și Niculăiță tace și iar se silește să-și adune mințile care se amestecă... Domnul procuror se uită cu luare aminte la tremurarea mânilor băiatului, la privirea lui rătăcită; și cum e om bun la inimă și milos și cum a început să înțeleagă, dupăce se uită în ochii primarului și ai notarului, zice blând:

— Spune.

— Când mi-a dat mie banii brutaru'... de m'a mânat taica la târg cu lemnele... și am văzut stelele... Niculăiță tace.

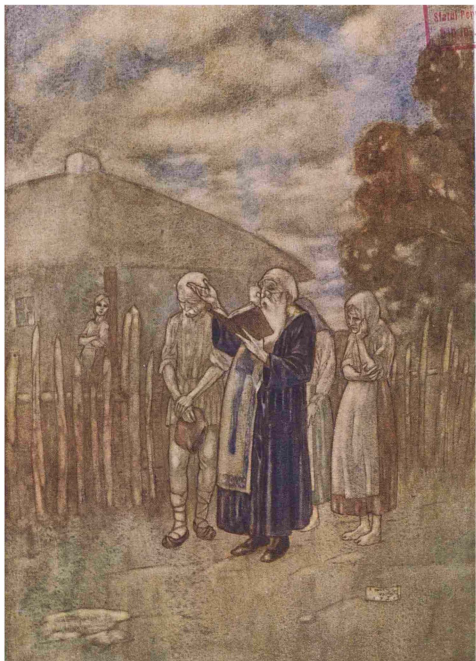
— Spune.

— Că întâiu a vrut să-mi dea numai zece lei și jumătate, dar pe urmă... Ghițică al popii mi-a scornit mie porecla, că el nu crede că ia bărzăunu' păiajine...

În capul domnului procuror s'a făcut lumină deplină. Nu mai încapă îndoială.... Se vede cât de colo. Deci ca să nu piarză vreme multă îl oprește din povestire și-i zice să mai aștepte afară. Dupăce băiatul a ieșit, zice celor de față:

— Bietul băiat.

— Eu ce vă spuneam, domnule procuror? zice notarul.

Procurorul stă pe gânduri. Se gândește matur..! Aseară la club unde se vorbea de acest caz, Mitică Ionescu, avocatul, zisese: «te pomenești că reclamantul n'a pierdut nici un ban și-și pregătește vre-un faliment».... Și cazuri de astea cunoaște destule domnul procuror... Nu mai departe, cazul de deunăzi cu Daradan.... Dar atunci băiatul? Dar așa e... băiatului îi spusese o femeie că un om a pierdut un portofel pe care-l caută. Asta a mărturisit-o păgubașul de ieri; iar cum eră portofelul a mărturisit adineauri păgubașul, că i-a spus-o chiar el... După matură gândire domnul procuror face: «hm!» și întreabă pe primar:

— Cât e d'aici până la spitalul din Dălgeni?

— Patru kilometri.

— Spune birjarului să înhame caii, și să se ducă un vătăjel cu scrisoarea pe care o s'o scriu eu acum, s'o dea doctorului... Să-i spue și din gură că-l aștept aici, să vie neapărat...

Și domnul procuror scrie repede: «Doctore dragă... Urcă-te în trăsură și vino imediat până aici... Un caz

curios de auto-sugestie, de telepatie, de *pseodomanie* ! Cum însă nu vreau să-mi asum singur responsabilitatea, am neapărat nevoie de avizul unui om competent ca dumneata. La revedere. Vino neapărat că am să-ți povestesc ceva nostim despre Nineta».

* * *

Tatăl lucrează la gluga de coceni. Mama, uitându-se din când în când spre prispă, mătură prin bătaură : să fie curat, că vine popa Alecu. I-a povăţuit lumea să cheme popa să citească o moliftă... Descântecele mamei Uşii nu mai ajută la nimic, şi mai rău îl îndârjeşte vorba ei blândă : «Niculăiţă mamă, nu te mai gândi la banii ăia, maică... o fi fost vre-o vrajă... şi s'o fi părut—farmece, fir'ar pe pustii locuri».

Niculăiţă stă pe prispa casei ţinându-şi între palme tâmplele care-i svâcnesc şi se gândeşte şi nu poate să'nţeleagă, de ce i-a băgat degetul în gură şi doftorul şi domnul procuror.

Cum o să priceapă Niculăiţă, când nici ceilalţi care erau de faţă n'au priceput?

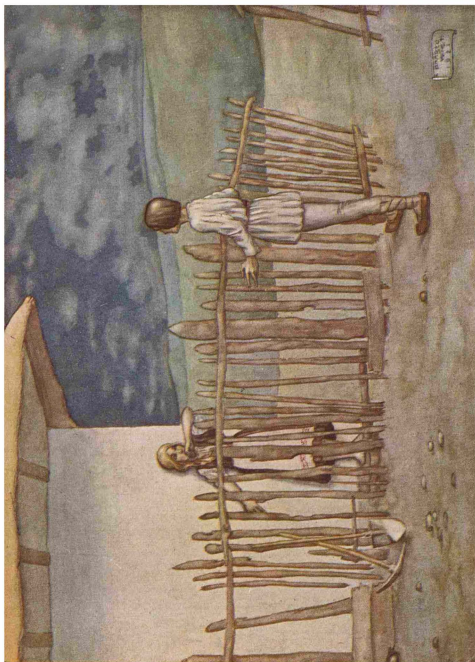
Doctorul, după primirea scrisorii procurorului, luase cu dânsul volumul de medicină legală a lui Vibert şi pe tot drumul citise partea referitoare la ca-

zurile de *bseodomanie*, atât de frecventă la copii și văzuse că e o manie care se vindecă, dacă nu cumva e o primă manifestare a unei nebunii care are să progreseze... În *speșă*, după ce ascultase pe băiat, pe ceilalți oameni, între care și pe moș Grigore, venit și el la primărie, își făcuse convingerea deplină. Nu mai încăpea nici o îndoială că era vorba de *prodromele* unei alienațiuni în toată regula: vorbă fără șir, oareșcare temperatură, halucinații, lighioni, pisică pe care o aude ciripind, caz tipic... De aceea, după ce sfătuisese pe părinții băiatului să se poarte blând cu dânsul, aducându-și aminte de o dovadă peremptorie, chemase din nou pe băiat, îl pusese să caște gura, și pipăindu-i cerul gurii cu degetul arătător, zisese procurorului:

— Uite, bagă degetul și pipăe.... mai la stânga...
Simți o protuberanță a palatului?

— Da, răspunsese procurorul complet edificat. Această ultimă dovadă, venită după explicările doctorului, ilustrate cu citațiuni din autorul la 'ndemână, risipiseră toate îndoelile domnului procuror. Urcându-se în trăsură se felicitase de admirabila idee ce avusese de a trimite după doctor și, înduioșat de vădita și zgomotoasa desnădejde a păgubașului, dase poruncă.

«...N... n... nu sunt nebun, Salomio...» (Pag. 67).

primarului, notarului, șefului, încet, ca să nu fie auzit de grupul de oameni, cari stau mai deoparte:

— În orice caz voi supraveghiați. Vedeți dacă vreunul face cheltueli mai mari decât de obicei....

Niculăiță stă pe prispă, dus pe gânduri, cu tâmplele 'ntre mâni.... Deodată sare în sus.... Și-a adus aminte că jumătatea de coală din care făcuse fișicile, i-a rămas în buzunarul cojocului.... Și 'i se pare că aceasta ar fi cea mai puternică dovadă de găsirea hanelor. Dă fuga în odaie și caută prin buzunare, caută... Și negăsind hârtia iese în curte și începe să strige la surori, prinde pe frati-su Ilie și-l bate peste mâni: «La ce mi-ai umblat în buzunarele cojocului? la ce, hai? la ce umbli în ale mele?»... Copilul țipă. Mama chiamă în ajutor pe bărbatu-său și amândoi îl cuprind, unul de o mână, altul de alta. Dar el înjură cu ochii turburi și se zbate... De pe prispa casei de alături Salomia se uită cu groază închinându-se.

În așa stare îl găsește popa Alecu. El a mai văzut de astea și știind puterea de vindecare a rugăciunii, își petrece patrafirul și începe să citească: «Domnului să ne rugăm, Dumnezeu Dumnezeilor și Domnul Domnilor, făcătorul cetelor celor de foc și

lucrătorul puterilor celor fără de trup, meșterul celor cerești și al celor pământești, pe carele nimenia din oameni nu l-a văzut, nici poate să-l vadă»...

Niculăiță suspină adânc și zice cu amărăciune: «Lăsați-mă».

Părinții îl lasă și el se duce de se așează cuminte pe prispă... De acolo se aud numai parte din cuvintele pe care le citește preotul, restul se pierde într'un murmur ușor: «blestemu-te pe tine duh necurat cu Savaot.... și cu toată.... Adonai.... Eloi.... blestemu-te pe tine.... adâncurile cele de pre sub cer... blestemu-te... Gomorenilor... și cu piatră pucioasă l-a ars... blestemu-te... teme-te, fugi, fugi...»

* * *

Niculăiță nu mai poate dormi; iese în curte. E seară, târziu.... Măcar că bate un vânt rece, cerul e limpede sticlă. Luna scapătă, colo, peste crestele prunilor boerești. Vântul face să tremure așa sclipirea stelelor?...

Și cum stă Niculăiță așa în curte, lângă gardul lui Pârvu Miu, se deschide binișor ușa vecinului... coboară treptele o umbră care se îndreaptă înapoi... E Salomia. O cunoaște și orb de-ar fi, de pe pas. Trece între casă și gard spre grădină. Acum e la doi pași de el.

— Salomio! chiamă el duios ca un cântec.

Fata dă un țipăt și se lipește de peretele casei, privindu-l cu spaimă.

— Salomio, nu-ți fie frică... N...n... nu sunt nebun Salomio... Și nu vreau să-ți fac nici un rău. Salomio...

Ea se uită cu ochii mari, în care nu mai e nici

o umbră de batjocură, ci numai groază și zice tremurând:

«Fugi, Niculăiță, mi-e frică de tine.... mi-e frică de tine!...» Și fuge înspre grădină.

*
* *

PLANŞA XI.

Cele două umbre care peste un ceas, în fundul grădinii lui Pârvu Miu, stau alături șoptind, sunt Salomia și Petrică a lui Stan Pașalan.

— Mă, stai binișor... Să știi că mă supăr. Ce ciorile! Prea mă strângi tare... Ce, eu sunt de fier?

— Ba nu ești de fier, neică, ești de carne, trupșorul tău de carne e... și numai să-l mângâi aș vrea! dar când te cuprind în brațe, parcă tot mi-e frică să nu mi te fure altul, și atunci îmi vine să te strâng, să te fac mică, să...

— Ia!

— Ce e?

— N'ai auzit?

— Ce?

— Parc'a oftat cineva.

Ascultă amândoi cu luare aminte; dar nu se aude decât vântul.

— Ți s'a părut.

Nu i s'a părut, dar femeia aude mai de departe... Cel care a oftat, acum se duce repede. Încotro se duce, îl mână niște cuvinte auzite de mai multe ori, dar auzite unde?... la școală? la biserică?... cuvinte care dormiau în partea întunecată a minții lui și care acum câteva ceasuri au ieșit la lumină, și-i sună mereu la ureche: «veniți cu mine cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pre voi...»

El chiamă cuvintele acestea de colo, din culmea pe care stă ridicată crucea Căminarului... Ajuns sub cruce, își descinge betele dela brâu, le sărută și plânge, plânge... Apoi se uită în sus și de jur-împrejur. Tremură stelele. Suflă vânt rece... Nu mai sunt nici lăcuste, nici greeri... au murit toate de frig...

Du-te cu bine, Niculăiță, și Dumnezeu să te ierte...

* * *

Peste o săptămână, când gândaci de care n'a văzut niciodată Niculăiță îi vor mânca ochii lui negri, frumoși și iscoditori, — se vor gândi și vor vorbi despre dânsul fiecare după cum se va pricepe.

Cuconu' Epaminonda, ca vrednic urmaș al lui Platon și al lui Aristot, va explica proprietarului, care va fi citit în gazetă că la moșia dumnealui s'a spânzurat un băiat :

— Da, da, a lui Andrei Gropescu... Eră nebun săracu'... Dacă ve aduțeț aminte, un bașetel frumușel... udata la Simpetru, la împărțirea de premiile... Tocmai me vorbeam cu nevasta... Dela fasolica lu' tat-so udata la învățatura multa, asta aduțe utrava în sindzele...

Proprietarul după matură gândire o să răspundă :
— Asta așa e.

Salomieii o să-i fie urît, uitându-se în curtea de alături, de unde va lipsi cu cine să-și treacă vremea până la întâlnirea cu Petrică...

Neica Andrei, uitându-se la grămada de bulumaci de sub șopron, o să se gândească cu durere că zăbrelele nu sunt isprăvite toate și c'o să trebuească să ducă iar în pod sculele lui moș Sandu...

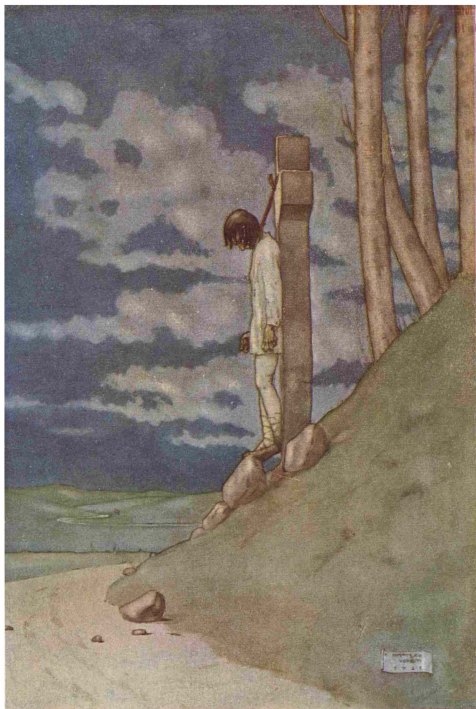
Iar biata mama lui Niculăiță o să se bată cu pumnii în cap pe prispa casei, jelindu-se: — că eră bun și blând și nimănui nu-i făceà nici un rău... că dacă-i ziceam să taie o pasere, ziceà: «dă-o, maică, lui moș Grigore, că eu nu pot...» Lume, lume, ticăloasă...

Dar ori că și-ar zice ei *ticăloasă*, ori c'ar zice lumii, dreptate n'ar aveà. Că ea ce vină are? Iar lumea de două mii de ani tot s'a îndreptat. Că azi oamenii, dacă nu ești la fel cu dânșii, nu te mai răsticnesc ei cu cruzime, — ci (mai ales dacă nu le ești o prea mare primejdie), te aduc fără multă răutate, ba poate chiar cu compătimire, să te răsticnești singur... Și tot e o îndreptare...

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

<u>Plangă</u>	<u>Pagina</u>
1. «...MĂ, O SĂ-ȚI SCORNEASCĂ LUMEA O PORECLĂ...» . . .	18
2. «...PUTEA SĂ SE UITE FĂRĂ SĂ INTRE IN HORĂ...» . . .	20
3. «...ȘI CUM ȘEDEAU AȘA ALĂTURI...»	25
4. «...SUS PE LEMNE A STAT, FLUERÂND...»	29
5. «...ȘI ZICI CĂ NU L-A VĂZUT NIMENI?...»	41
6. «...E URCATĂ PE UN BUȘTEAN CU BRAȚELE PE GARD...» .	42

7. «...S'A IVIT PĂGUBAȘUL...» 42
8. «...DAR EL ÎNJURĂ CU OCHII TURBURI ȘI SE SBATE...» . 65
9. «... MEȘTERUL CELOR CEREȘTI ȘI AL CELOR PĂMÂNTEȘTI...» 66
10. «...N... N... NU SUNT NEBUN, SALOMIO...» 67
11. «...IA!...» 71
12. «...DU-TE CU BINE, NICULĂIȚĂ...» 72
-

ACEASTĂ CARTE A FOST TIPĂRITĂ ÎN ATELIERELE CĂRȚEI ROMĂNEȘTI ȘI A FOST SFĂRȘITĂ LA 1 MARTIE 1922.